

Yttrande över Långtidsutredningen 2008 (SOU 2008:105)

Fi 2008/8228

Inledning

Långtidsutredningen 2008 behandlar frågeställningar som till stora delar ligger utanför Skolinspektionens område. Utredningen fokuserar dock i vissa delar på utbildningssystemets effektivitet.

Utredningens starka inriktning på åtgärder för att stimulera ett längre arbetsliv gör att utbildningssystemet behandlas ur ett begränsat perspektiv, inriktat mot hur ett tidigare inträde på arbetsmarknaden kan främjas. Det hade varit värdefullt om utredningen, som utgångspunkt för sina inriktningsförslag, hade tagit ett bredare grepp när det gäller hur förändringar i utbildningssystemets struktur och kvalitet kan bidra till ekonomisk tillväxt.

Det är värt att notera att utredningens förslag till inriktning av den framtida politiken inte fullt ut beaktar de olika perspektiv och resonemang som framkommer i utredningens bilaga 8 *Välja fritt och välja rätt Driokrafter för rationella utbildningsval*. Där behandlas bl.a. sekundära effekter av utbildning, i form av exempelvis förbättrad hälsa, ökad politisk medvetenhet och minskad kriminalitet, samt svårigheterna att förutsäga arbetsmarknadens framtida behov. Strukturella förändringar gör det enligt bilagan svårt, för att inte säga omöjligt, att känna framtidens arbetsmarknadsbehov.

När det gäller individers utbildningsval berör utredningen endast vissa möjliga åtgärder för att minska betydelsen av den sociala snedrekryteringen till högre utbildning, och därmed öka effektiviteten i utbildningssystemet. I bilagan pekas exempelvis på att en senareläggning av elevers val av utbildningsinriktning minskar snedrekryteringen, en fråga som inte analyseras vidare. Utredningen förordar däremot tidiga insatser. Här pekar Skolinspektionens erfarenheter på att det finns brister och utvecklingsbehov i kommuner och skolor bl.a. inom området barn och elever i behov av särskilt stöd och vad gäller uppdraget avseende barn och elever med utländsk bakgrund.

Tidigare inträde på arbetsmarknaden

I utredningen konstateras att en tidigare etablering på arbetsmarknaden skulle ge flera positiva effekter, för utbildningssystemets ekonomi och för den enskilde i form av ökade inkomster. Det bör dock framhållas att det kan finnas en målkonflikt mellan ambitionen om en snabb genomströmning i skolsystemet och ambitionen om att minska den sociala snedrekryteringen. Elever från studieovana hem och elever med utländsk bakgrund behöver ofta komplettera sin utbildning för att kunna läsa vidare.

Skolinspektionen har i sig inget att erinra mot utredningens förslag om förbättrad information om framtida inkomstmöjligheter och arbetsmarknad. Enligt Skolinspektionens uppfattning är det emellertid viktigt att information och vägledning är allsidig och bidrar till att unga människor ges möjlighet att göra rationella val som grundar sig inte enbart på en insikt om arbetsmarknadens förutsättningar utan också på kunskap om de personliga förutsättningarna, dvs. intressen, läggning och förmågor.

Det är därför enligt Skolinspektionens uppfattning viktigt att studie- och yrkesorienteringen inte begränsas till en information som ges inför val av gymnasieutbildning eller högre utbildning. Verksamheten bör bygga på ett kontinuerligt arbete där skolan strävar mot att motverka begränsningar i elevernas studie- och yrkesval som grundar sig på kön, social eller kulturell bakgrund. Därigenom kan verksamheten både bidra till ett effektivare utbildningssystem och vara till nytta för den enskilde.

Skolinspektionen vill också lyfta fram betydelsen av en väl fungerande validering, inte minst om invandringen, som utredningen förespar, kommer att stå för huvuddelen av befolkningstillväxten i yrkesverksam ålder under perioden fram till 2030.

Skolinspektionen delar slutligen utredningens uppfattning att det kan vara svårt för konsumenten att bedöma kvaliteten på utbudet av välfärdstjänster och att det därför är angeläget med väl fungerande informations- och kontrollsystem. Enligt Skolinspektionens uppfattning syftar dock tillsyn och kvalitetsgranskning inom skolområdet i första hand till att värna kvaliteten i den offentligt finansierade och nationellt reglerade tjänsten. Skolinspektionen ska således bidra till att förskolor, skolor och vuxenutbildning håller en hög kvalitet, oberoende av om dessa bedrivs med offentlig eller enskild huvudman.

I den slutliga handläggningen har avdelningschefen Anna Westerholm och biträdande chefsjuristen Lena Schelin deltagit.

Ann-Marie Begler
Generaldirektör

Eva Wallberg
Enhetschef